

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи магістра **Бедрій Єлизавети Романівни**

на тему: **Просторові аспекти урбіциду в харківській області:**

географічний аналіз та наслідки для міського розвитку

Науковий керівник: **к. геогр. н., доц. Ключко Л.В.**

Актуальність дослідження. У сучасних умовах повномасштабної війни, розв'язаної росією проти України, міста стали не лише об'єктами бойових дій, а й мішенями свідомої, цілеспрямованої руйнації. Такий процес, як урбіцид, охоплює фізичне знищення міського середовища, інфраструктури, соціальної сфери та культурної ідентичності міських територій. Урбіцид виступає інструментом не лише військового, а й психологічного, економічного й політичного тиску, що ставить під загрозу саме існування окремих міст як просторових і соціальних систем.

Харківська область стала одним із регіонів, що зазнав найбільшого соціального, демографічного та економічного удару. Міста регіону, такі як Харків, Вовчанськ, Куп'янськ, Ізюм, Балаклія, Чугуїв та інші, пережили або продовжують переживати цілеспрямоване руйнування житлової, транспортної, соціальної інфраструктури, що є характерними ознаками урбіциду як явища.

Попри зростання уваги до теми руйнування міського середовища, суспільно-географічні підходи до вивчення просторових форм урбіциду залишаються недостатньо розробленими. Переважають описові або військово-аналітичні підходи, в той час як суспільна географія має потенціал для системного аналізу таких явищ на рівні міст, регіонів і країни загалом.

Окрім того, вивчення просторових проявів урбіциду на рівні Харківської області дозволяє сформулювати типологію процесів урбіциду, виявити специфіку їх перебігу залежно від масштабу, географічного положення, соціально-економічного профілю міста та хронологію бойових дій.

Таким чином, дослідження урбіциду в контексті Харківської області є важливим як з наукової, так і з практичної точки зору, що дозволяє осмислити урбіцид як багатовимірне явище, сформувати просторово орієнтовані підходи до подолання його наслідків і зміцнення стійкості міст до зовнішніх загроз у майбутньому.

Метою роботи є комплексне вивчення просторових проявів урбіциду в містах Харківської області, а саме у Вовчанську, Куп'янську, Ізюмі, визначення його форм, етапів і масштабів, виявлення суспільно-географічних чинників, що зумовили його реалізацію, а також аналіз соціально-економічних і просторових наслідків цього явища для регіону.

Завданнями роботи є:

- проаналізувати зміст і трансформацію поняття «урбіцид» у науковому дискурсі;
- охарактеризувати теоретико-методологічні підходи до вивчення урбіциду в контексті суспільної географії, виявити просторові особливості, чинники та механізми реалізації урбіциду;
- охарактеризувати геополітичний контекст і регіональні передумови урбіциду на території Харківської області;
- провести типізацію урбіциду за формами прояву в містах регіону та проаналізувати соціально-економічні наслідки урбіциду та його роль у регіональній деградації;
- визначити хронологію урбіциду у Вовчанську, Куп'янську та Ізюмі за період повномасштабного вторгнення;
- провести просторовий аналіз руйнувань та трансформацій міського простору у Вовчанську, Куп'янську та Ізюмі.

Об'єктом дослідження є урбіцид як складне суспільно-географічне явище, що проявляється через навмисне знищення міст унаслідок воєнних дій.

Предметом дослідження є просторові форми, чинники, етапи та наслідки урбіциду в містах Харківської області (Вовчанськ, Куп'янськ, Ізюм).

Методи дослідження. Дослідження базується на географічному методі (для аналізу просторових характеристик урбіциду); історичному (для реконструкції етапів і контекстів руйнації); інформаційному (для збору, обробки та систематизації даних з офіційних, відкритих та медіа-джерел); системному (для вивчення урбіциду як складного процесу в межах урбанізованого середовища); порівняльно-історичному та порівняльно-географічному (для виявлення спільних і відмінних рис урбіциду в різних містах Харківської області); картографічному (для візуалізації просторових даних); статистичному (для кількісного аналізу руйнацій, втрат населення, інфраструктурних та економічних показників).

Джерельна база. Теоретико-методологічною базою дослідження є наукові розробки вітчизняних та зарубіжних учених: М. Боніна, Е. Вірта, А. Клементс-Ханта, М. Коварда, Р. Лемкіна, Д. Мальчикової, К. Мезенцева, О. Мезенцевої, І. Пилипенка, Д. Судачек, К. Шльогеля та багатьох інших. Окрім праць вітчизняних та зарубіжних авторів при написанні кваліфікаційної роботи було використано дані офіційної статистики, довідкову літературу, результати опитування, інтернет-джерела а також результати власних досліджень автора.

Апробація результатів. За темою кваліфікаційної роботи було опубліковано тези у збірнику «Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів» на тему «Етапи урбіциду Вовчанська: хроніка руйнування міського середовища» (с. 41-43) та у збірнику «Регіон 2024: суспільно-географічні аспекти» на тему «Куп'янськ у тіні урбіциду: просторові та соціальні аспекти руйнації» (с. 130-131).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (57 найменувань на 7 сторінках) і додатків (2 додатків на 4 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки, основний текст – 62 сторінок. Робота містить 6 таблиць, ілюстрована 39 рисунками (з яких 5 – у додатках).

Ключові слова: урбіцид, місто, Харківська область, тероризм, російсько-українська війна, міська інфраструктура, руйнування міст, окупація, військові злочини.